

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Terezy Jeřichové

Jazykové klišé v současném televizním zpravodajství

Diplomová práce Bc. Terezy Jeřichové je věnována zajímavé a důležité, ale také dost obtížně uchopitelné problematice; zaměřuje se na otázku, v čem spočívá povaha jazykových klišé, a sleduje výskyt těchto klišé ve zpravodajství současných českých televizních stanic. Autor, který se zabývá takovouto problematikou, nutně naráží na komplikace jak v teoretickém aspektu (mj. těžkosti s definováním), tak při analýze jazykového materiálu (určení, které výrazy a víceslovné formulace jsou/nejsou klišé; jejich hodnocení ve vztahu ke kontextu). Je třeba říci, že diplomantka ke zvolenému úkolu přistoupila s pečlivostí a seriózností a usilovala o to, aby se vyrovnala se zmíněnými obtížemi co nejlépe.

V relativně rozsáhlé teoretické části práce diplomantka soustavně probírá a porovnává vymezení klišé v řadě relevantních českých (a doplňkově též slovenských) publikací a přihlíží rovněž k pojmání výrazů s příbuzným významem (*fráze, floskule, stereotyp*). Výklady dobře dokládají, že i když lze stanovit určité charakteristické rysy, chápání pojmu *klišé* není jednotné, není k dispozici exaktní definice, a proto je obtížné nalézt nesporné a prototypické příklady; podstatný problém je spojen s tím, že *klišé* je pojem axiologicky zatížený, tj. označení určité formulace za klišé je založeno na subjektivním hodnocení. Je třeba ocenit, že diplomantka v dalších pasážích práce hledá možné pojetí, které přes zmíněné komplikace umožní problematiku uchopit.

Po stručném výkladu o povaze televizního zpravodajství a jazyce tohoto zpravodajství následuje analytická část práce. Autorka zde vychází z rozsáhlého a reprezentativního jazykového materiálu (zpravodajské relace České televize, TV Nova a TV Prima, jež jsou uloženy v mediálním archivu Newton Media). Navíc pro ověřování kontextů, v nichž se zkoumané výrazy (potenciální klišé) objevují, využívá doklady shromážděné v korpusu SYN2015. Vedle toho autorka explicitně reflektuje postup, který uplatňuje při analýze (aplikuje modifikaci metody pro identifikaci metaforicky užitých slov).

To vše umožňuje stanovení souboru výrazů a víceslovných formulací, jimž lze podle diplomantky alespoň z určitého hlediska přisuzovat status klišé, a připojit příslušnou argumentaci a exemplifikaci. S mnoha vývody podanými v práci je možno souhlasit, zároveň ovšem analýza podněcuje i k připomínkám a otázkám:

Především jde o to, že rysy, na jejichž základě se rozhoduje o tom, že v daném případě jde o klišé, jsou značně různorodé a ne vždy se uplatňují všechny současně a v plné míře (významová vágnost až vyprázdňenost, nadbytečnost ve výpovědi, vysoká frekvence, resp.

nadměrné užívání, módnost, negativní hodnocení ze strany uživatelů jazyka atd.). Vzniká tak otázka, kdy už je možno v souvislosti s přítomností/nepřítomností daných rysů hovořit o klišé a kdy se ještě za klišé nepovažuje. Jak velkou roli zde hraje subjektivní axiologický postoj analytika?

V souvislosti s rozšířením klišé ve zpravodajství vzniká napětí mezi určitou „potřebou“ klišé (rychlost vytváření textů, usnadnění porozumění textům na straně recipientů) a jejich negativním chápáním. Opravdu je třeba pokládat klišé pouze za negativní jev a kvalitní zpravodajství by je mělo důsledně eliminovat?

Tautologické formulace typu *senát je senát* sice explicitně vyjadřují pouze totožnost, často jsou však spjaty s kulturními konotacemi, které jim (alespoň v určitém kontextu) dodávají speciální význam. Lze tak hovořit o tom, že v některých případech o klišé jde, v jiných nikoliv?

V případě užívání výrazů, jako je *boj*, jde myslím primárně o ustálenou metaforu, která souhrnně charakterizuje povahu určitých sociálních aktivit. Nejsem si jist, zda lze v tomto případě hovořit o klišé.

Diplomová práce je strukturována promyšleně a přehledně a užívá se v ní náležité odborné vyjadřování. Přesto ale v textu nacházíme jednotlivé formulační nedostatky, které jsou někdy způsobené snahou o zhuštěnost vyjadřování („vyjádřit určitý odstup od po tomto adjektivu následujícího slova“ – s. 50, aj.). V oblasti pravopisu se opakovaně vyskytují nedostatky interpunkční („bud' zakrýváním podstaty sdělení nebo zbytečným užitím“ – s. 21; „i v jiných oblastech než je oblast politiky“ – s. 53, aj.).

Závěr: Diplomová práce Bc. Terezy Jeřichové splňuje požadavky kladené na práce tohoto typu. Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji hodnocení stupněm velmi dobře.

V Praze dne 30. srpna 2018

Prof. PhDr. Petr Mareš, CSc.,
ÚČJTK FF UK